

Kirjattuja waiheita

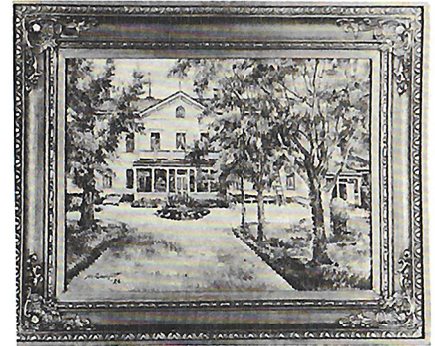
Aimo Halila:

Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto 1918–88

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1990, 150 sivua.

Alfred Kordelin (1868—1917), raumalaisen merimiehen poika, oli talouselämämme suomenkielisiä uranuurtajia. Parissa vuosikymmenessä hän kohosi yhdeksi Suomen rikkaimmista miehistä. Testamentissaan hän määräsi koko suuren omaisuutensa paitsi yleishyödyllisiin tarkoituksiin ennen muuta perustettavan suomalaisen kulttuurirahaston peruspääomaksi.

Alfred Kordelinin yleisen edistys- ja sivistysrahaston 70. toimintavuosi päättyi 6. 11. 1990 Alfred Kordelinin syntymäpäivänä. Juhlavuoden kunniaksi ilmestyneessä historiategoksessa seurallaan Kordelinin säätiön toimintaa ja taloudellista kehitystä sekä apurahojen jakautumista. Monet suomalaisen kulttuurin — tieteen ja taiteen — suuret nimet vilahtelevat teoksen sivuilla sekä stipendin saajina että rahan jakajina. Kirja kertoo, miten suurlahjoittajan haave »läpi vuosikymmenien yhä mahtavampana vaikuttavasta edistys- ja sivistysrahastosta» on toteutunut maailmassa, jota talouslamat ja maailmansota ovat koetelleet.

Mikko Carlstedtin maalaus Mommilan kartanosta. — Valok. Juhani Pitienius. Q-Studio.

rielämälle ja käsitelty sekä valtion että yksityisten jakamaa tukea kulttuurille ennen Kordelinin säätiön perustamista ja sen jälkeen.

Teoksen on kirjoittanut professori *Aimo Halila*. Jo aikaisemmin Halila on laatinut perusteellisen elämäkerran Alfred Kordelinista (WSOY 1974). Aimo Halila oli pitkään säätiön luottamusmiehenä kansanvalistuksen jaostossa.

Ensimmäisenä toimikautena 1919—20 säätiö jakoi apurahoina 505 000 markkaa, mikä on vuoden 1988 rahana 984 750 markkaa. Vuonna 1988 säätiö jakoi 3,2 milj. markkaa, ja tänä vuonna jaossa on 4,8 milj. markkaa.

Säätiössä on neljä jaostoa: tiede, kirjallisuus, taide (siis muu taide kuin

Maanviljelysneuvos Alfred Kordelin (1868—1917) oli talouselämämme suomenkielisiä uranuurtajia, suurliikemies ja Suomen suurin yksityinen maanomistaja, jonka omistuksessa olivat mm. Mommilan ja Jokioisten kartanot ja joka rakennutti kesäasunokseen Kultarannan. Venäläinen matruusi surmasi Kordelinin ns. Mommilan kahakassa 7. 11. 1917. Testamentissaan Kordelin määräsi lähes koko omaisuutensa yleishyödyllisiin tarkoituksiin, mm. suomalaisen kulttuurirahaston perustamiseen. Testamentin toimeenpanijoihin kuului mm. Kordelinin lakimies Risto Ryti, joka myös osallistui keskeisesti rahaston suunnitteluun.

Säätiön historiategoksessa seurailaan perustamisvaiheesta lähtien säätiön ja siinä eri vuosikymmeninä vaikuttaneiden henkilöiden toimintaa. Erityisen kiintoisa on taloudellista kehitystä koskeva luku, jossa käsitellään mm. inflaation tuhoisaa vaikutusta säätiön varallisuuteen. Alkuvuosina rahaston pääoman säilyttämistä vaikeuttivat erilaiset sijoitusrajotukset, joista päästiin lopullisesti eroon vasta toisen maailmansodan jälkeen.

Teos antaa kuvan myös apurahojen jakautumisesta eri alojen kesken. Ja-

kautuman voisi katsoa heijastavan Alfred Kordelinin johtavaa aatetta, joka mainitaan säätiön sääntöjen 3. pykälässä: »suomalaiskansalliselle kulttuurityölle on suotava tukea sen sisälliseksi voimistumiseksi ja syventämiseksi tai suomalaisuuden edustamiseksi muiden kansojen piirissä».

Yleisemminkin on teoksessa pohdittu säätiön merkitystä Suomen kulttuu-

Teknillisten tieteiden apurahat kymmenvuotiskausittain

Ala	20—29	30—39	40—49	50—59	60—69	70—79	80—89	Yht.
Puunjalostus	3	—	—	—	—	—	—	3
Sähkötekniikka ja voimalaitosoppi	—	3	—	1	2	—	3	9
Fysiikka ja mekaniikka	2	2	—	—	1	13	6	24
Vuoriteollisuus	—	2	—	—	—	—	—	2
Kemia, geenitutkimus yms.	—	—	—	—	4	3	4	11
Maanviljelysinsinööri-tieteet	—	—	1	—	—	—	1	2
Polttomoottorioppi	—	—	1	—	—	—	—	1
Liikennetutkimus, kaupunkisuunnittelu	—	—	1	—	1	1	1	4
Rakennusinsinööri-tieteet	—	—	—	—	3	1	—	4
Lääkietieteelliset laitteistot	—	—	—	—	—	—	—	—
Tietojenkäsittelyoppi yms.	—	—	—	—	—	6	3	9
Matematiikka (Teknillinen korkeakoulu)	—	—	—	—	—	1	1	2
Bioteknikka	—	—	—	—	—	—	1	1
Ulkomaiset jatko-opinnot	—	—	—	—	—	—	5	5
Yhteensä	5	7	3	1	11	25	25	77

kirjallisuus) ja kansanvalistus. Näissä jaostoissa jaetaan hakemusten perusteella 2/3 vuotuisesta tuotosta, kun siitä ensin on neljännes siirretty peruspääomaan. Kolmannes jakosummas- ta suunnataan suuriin, suomalaista kulttuuria tehokkaasti edistäviin hankkeisiin. Osa näistäkin perustuu hake- muksiin, osan säätiö etsii taiideoi itse.

Teknilliset tieteet ja eräät muut tieteenalat

Säätiö jakoi tekniikan tutkimuksen hyväksi apurahoja ennen 1960-lukua

verraten vähän, 1920-luvulla neljä ja 1930-luvulla seitsemän sekä 1940- ja 1950-luvulla kummallakin vain kolme apurahaa. Säätiö tuki 1920-luvulla puunjalostuksen tutkimusta. Tohtori Oskari Routala sai kaksi apurahaa seluloosatutkimuksiin. Tohtori J. Ant- Vuorinen sai 1930-luvulla apurahan mineraalitutkimuksiinsa, tohtori Yrjö Kauko ja Yrjö Talvitie sähkökemian tutkimuksiin ja vuosikymmenen lop- pussa geokemisti Olavi Erämetsä mi- neraalitutkimuksiin.

Toisen maailmansodan jälkeen, Suomen teollistumisen saatua vauhtia, teknillisten tieteiden apurahojen ky-

syntä ja määrä kasvoivat voimakkaas- ti. Säätiö tuki mm. moottori- ja voi- malaitostutkimuksia ja rakennustek- niikan tutkimusta. Apurahoja myön- nettiin nyt entistä enemmän väitöskir- jojen kirjoittamiseen.

Kauppätieteiden alalla säätiö antoi 1950-luvun puolivälissä kaksi apura- haa, kummankin liiketaloudellisiin tutkimuksiin.

Tietojenkäsittelyoppi ja systeemin- suunnittelu tulivat vasta 1970-luvun jälkipuoliskolla kiinteästi mukaan sää- tiön apurahojen jakoon. Näitä tieteen- aloja varten myönnettiin 1970-luvulla kuusi apurahaa. □

MIL 100 vuotta — juhlanjulkaisu

Maanmittausinsinöörien Liitto ry (MIL) on 100-vuotisen toiminta-ansa merkeissä julkaissut juhla- kirjan. Teoksen on toimittanut maanmittausneuvos Arre Terho.

Kirja sisältää seuraavat artikkelit:

- Sten Öhman: Maanmittareiden sa- tavuotinen yhdistystoiminta
- Sven-Olof Lindfors: Lantmätar- kontakt över gränserna i Norden
- Juha Talvitie: Suomalaiset FIG:n hallinnossa
- Kalevi Kirvesniemi: Suomalaiset FIG:n kongresseissa ja PC-ko- kouksissa
- Matti Jaakkola: Maanmittarit kansainvälisissä ympyröissä
- Jouko Peltola: MIL ja yksityinen yritystoiminta
- Sven Wik: Suomalaisen yritysten kansainvälinen toiminta
- Matti Martikainen: Maanmittari- ta diplomi-insinööriksi
- Pekka Raitanen: Maanmittausalan tutkimustoiminnasta Valtion tek- nillisessä tutkimuskeskuksessa
- Erkki Harju: Maanmittari asutus- reformien toimeenpanijana
- Martti Siro: Maanmittari kuver- nöörinä

Lisäksi teoksessa on n. 1800 maan- mittarin tiedot sisältävä maanmittari- matrikkeli. Matrikkeli on jatkoa vuonna 1929 julkaistulle ensimmäiselle matrikkelille ja sisältää kaikki vuon- na 1930 eläneet ja sen jälkeen valmis- tuneet alan diplomi-insinöörit.

Juhlanjulkaisua on saatavana Maan- mittausinsinöörien Liitto ry:n toimis-

tosta, os. Kellosilta 10, 00520 Helsin- ki, tai puhelimitse tilaamalla numeros- ta 90-148 3580. □

Runkomittaus Niger-joen lähetyksillä v. 1977 pataaltaan kartoitusta varten. Koje SIAL ja operaattori R. Tuominen.

Oy Kunnallistekniikka Ab:n ilmakuvauksyksikkö Huippuvuorilla v. 1964.

